

Exercici de memòria històrica que connecta amb el present

Els darrers anys, el cinema català sembla haver iniciat un procés de descoberta i reivindicació de la memòria històrica, posant el focus en fets de la història del país que han quedat injustament oblidats o que directament són desconeguts pel gran públic. L'any passat, *El 47* de Marcel Barrena va treure de l'ostracisme la figura de Manolo Vital, el conductor d'autobusos del barri de Torre Baró, que l'any 1978 va "segrestar" el seu vehicle per reclamar millores en les condicions socials dels barris perifèrics de Barcelona durant els primers anys de la transició democràtica. I aquest any, una altra gran aposta del cinema català és *Frontera*, de Judith Colell, un film que recupera un fet històric de la postguerra, quan milers de jueus que fugien del nazisme a través dels Pirineus van ser ajudats per xarxes civils clandestines, amb molta gent anònima jugant-se la seva integritat per socórrer aquells que, desesperats, escapaven de les detencions i deportacions que majoritàriament acabaven als camps de concentració que el règim de Hitler va construir a l'Europa de l'Est.

Es calcula que durant els anys 1942 i 1943 van travessar els Pirineus més de 80.000 jueus, molts dels quals després van travessar la Península per acabar embarcant cap als Estats Units o altres països del continent americà. *Frontera* és una obra que és molt conscient -fins i tot s'explicita als títols de crèdit finals de la pel·lícula- de la seva funció restauradora d'aquesta memòria històrica. I també de com els fets històrics són sovint un mirall de situacions del present que ressonen amb evident paral·lelisme amb el que va succeir fa dècades. Els guionistes Miguel Ibáñez Monroy i Gerard Giménez han hagut de fer un laboriós exercici de documentació per traslladar al marc cinematogràfic tot aquest context, i ho fan a través de la figura de Manel Grau, interpretat per Miki Esparbé, que no només és el pal de paller de la trama narra-

FRONTERA

País: Espanya, 2025
Direcció: Judith Colell
Guió: Miguel Ibáñez Monroy, Gerard Giménez
Intèrprets: Miki Esparbé, Bruna Cusí, Kevin Janssens
Gènere: Drama
Durada: 101 min
Idioma: Català, castellà
Subtítols: Català
No recomanada per a menors de 16 anys

tiva, sinó també el personatge més interessant de la pel·lícula. Grau és el funcionari responsable d'un pas fronterer amb França situat als Pirineus lleidatans, però arrossega la frustració i la ferida moral d'haver lluitat al bàndol republicà durant la guerra però haver acabat desertant. En aquest sentit, és un personatge torturat, que no ha resolt els seus traumes i que aquesta ferida fins i tot ha acabat esquarterant profundament la relació amb Mercè, la seva dona, que interpreta Maria Rodríguez Soto.

Amb aquest material, *Frontera* és una pel·lícula que bascula permanentment en dos nivells narratius: el thriller històric que juga amb les intrigues i incerteses de la xarxa clandestina que ajuda als jueus i els intents d'aniquilació de l'escamot nazi que opera a la zona, i el drama psicològic que se centra en el procés de la síndrome personal de Manel Grau per redimir-se del seu passat a través de les accions del present. D'entrada, pot sorprendre que l'encarregada de dirigir tot aquest material sigui Judith Colell, una directora molt més acostumada a històries íntimes, de major risc artístic-estilístic, i no tant a fer-se càrrec d'un film tan ambiciós de gairebé 4 M€ de pressupost. Però Colell resol amb molta solvència el repte, amb col·laboradors de luxe com la precisa i detallista direcció artística de Marta Bazaco i l'esplèndida fotografia d'An-

dreu Adam Rubiralta, que captura l'atmosfera i la llum del paisatge del Pirineu.

A *Frontera* també destaca una proposta multilingüística singular i molt coherent per donar credibilitat a tot l'ambient de l'època. A la pel·lícula s'hi barreja amb naturalitat el castellà (sobretot amb el personatge del Guàrdia Civil que interpreta Asier Etxeandía), el català més estàndard, el francès (en la xarxa clandestina hi intervenen també activistes que estaven vinculats a la resistència francesa), l'alemany (en allò que fa referència a l'escamot nazi) i també el pallarès, la variant dialectal de la zona de muntanya dels Pallars i que es veu sobretot en el personatge de Juliana, que interpreta Bruna Cusí amb un esforç encomiable per reproduir aquest parlar singular.

Però on *Frontera* és més interessant, i té més marge per fugir de la convencionalitat, és en el vessant psicològic dels personatges, fins al punt que, com a espectadors, gairebé hauríem desitjat conèixer-los millor, que s'hagués pogut aprofundir més en aquest vessant més íntim que és, a més, on Colell demostra moure's amb molta més comoditat. Les seves solucions visuals -quan filma amb distància, des de fora, les converses familiars a la cuina o quan situa en la penombra de la llum de les espelmes o els quinqués d'oli els personatges- aporten tota la càrrega dramàtica que aquest vessant de la pel·lícula necessita.

Paco Vilallonga

Col·lectiu de Crítics de Cinema de Girona